Przesyłka opłacona gotówką 40%.

Цана асобнага нумару 15 гр.

# БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

№ 10 | Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская 8—8. | Вільня, 10-га лістапада 1933 | Выходзіць два разы ў месяц. | Год I.

Цана абвестак паводле умовы. | Прыймо інтарэсантаў ў рэдакцыі штодзень ад 9-й да 4-й гадзіны. | Цана падпіскі з дастаўкай поштай: у месяц—25 гр. у 3 » —70 » | у ½ года—1.30 у 1 год —2.50

## Гітлер—Эўропа—мы.

Калі прагрымелі крокі дыпляматычных штурмавікоў нямецкага фашызму, дэманстрацыйна пакідаючых Лігу Нацый і канфэрэнцыю па „разбраеньні“,—наш узрок быў накіраваны на асмаленыя пажарам сьцены Рэйхстагу, дзе разыгрывацца апошні акт найвялікшае ў гісторыі правакацыі, дзе падпальшчыкі *пасадзілі на лаву падсудных работніцкую клясу*. У нашай думцы два гэтыя факты — бэрлінскі суд і жэнэўскі крок Гітлера—вязаліся *ў адно неразлучнае цэлае*.

Далейшы ход падзеяў нашу ацэнку пацьвердзіў. Гітлер з жэнэўскім барабанным боем перайшоў на ўнутры-нямецкі фронт: абвешчаны новыя выбары ў Рэйхстаг пад лёзунгам „салідарнасьці народу з крокам ураду“. Гітлер паракананы, што „галасаваньне народу *бязумоўна* пацьвердзіць пастановы ўраду“! Гэтую „пэўнасьць“ штурмовыя этрады гітлерызму падмацоўваюць чынам. Цяпер ужо „перадвыбарная акцыя“ у разгары: трашчаць косьці непакорных работнікаў, папаўняюцца новымі „насельнікамі“ канцэнтрацыйныя лягеры. На „галасаваньне“ выстаўлены толькі *адзін нацыянал-сацыялістычны сьпісак*. Словам поўны росквіт „дэмакратыі“, ці як кажа Гітлер—„нацыянальнай, старанямецкай дэмакратыі“.

Але мы тут хочам падкрэсьліць другі, ня менш істотны, бок справы, а іменна тое, што Адольф Гітлер высунуў на „галасаваньне“ *толькі* сваю *замежную* палітыку, ці, дакладней кажучы, *толькі свой жэнэўскі авантурны крок*. Прыняўшы пад увагу, што гэта робіцца на *дзесятым* месяцы панаваньня, вывады напрашваюцца самы сабой: Гітлер у галіне ўнутранай палітыкі *ня мае* чым пахваліцца перад народнымі масамі; лёзунгі, якімі „прыгожы Адольф“ калісьці раскідаўся направа і налева, аказаліся самым звычайным *ашуканствам*.

Гітлер крызісу ня спыніў, а яшчэ больш паглыбіў сваёй авантурнай палітыкай; безрабоцьце ня толькі не зьліквідавана, але няўпынна расьце і яшчэ больш завастрылася тым, што частку безработных фашызм, закоўваючы ў ланцугі паўвайсковай дысцыпліны, загнаў на галоднае існаваньне ў катаржных „батальёны працы“; цэны на прадукты першай патрэбы растуць, а заробкі падаюць; замест абяцанай „народнай волі“ запанаваў нявыносны тэрор, акружаючы краіну калючым дротам канцэнтрацыйных лягераў, куды загнана 170.000 чалавек і куды зможа папасьці кожны, хто толькі адважыцца прыпомніць ранейшыя абяцанкі Адольфа Гітлера.

Як бачым, хваліцца *сапраўды няма чым*. Да таго-ж закляты вораг фашызму — нямецкая работніцкая кляса — зацята трымаецца на сваіх пазыцыях барацьбы. А *за* работніцкай клясай готовы кранцуця мяшчанскія масы, якія сьлепа хлынулі за Гітлерам і якія *таксама хутка* могуць—разачараваныя—ад яго адыйсьці.

І тут, побач з разьюшаным тэрорам, сымбалем якога зьяўляецца лейпцыгска-бэрлінскі працэс, павінна прыйсьці на выручку распаленая да апошніх граніц нацыяналістычная дэмагогія вакол „жэнэўскага кроку“. У гэтай дэмагогіі гітлерызм хоча ўтапіць незадаваленьне галодных мас,гэтай дэмагогіяй хоча ён атруціць іх пачуцьці і пагнаць на вайну, на „ўсходні паход“, у якім бачыць выхад з крызісу.

Падрыхтоўка да гэтага паходу ідзе хуткім тэмпам. Гарматы, танкі, самалёты — ўсьцяж і масава папаўняюць рады рэйхсвэры (арміі). Вытвараецца страшэнныя атрутныя газы. *Фашыстоўская Нямеччына фактычна даўно дазброілася і „жэнэўскі крок“ ёсьць дамаганьнем легалізацыі таго, што існуе*. Хоць нямецкі фашызм нядвузначна паказвае *супроць каго* пакіруе сваю зброю, аднак, тварцы вэрсальскага трактату баяцца, што прызнанае права можа занадта асьмеліць Гітлера і што нямецкая зброя можа быць таксама знарадзьдзем разрахунку за Вэрсаль. Гэтым тлумачыцца незадаваленьне, якое выклікаў крок Нямеччыны сярод вялікіх капіталістычных дзяржаў, асабліва Францыі.

Нас пляны Гітлера цікавяць непасрэдна, бо Беларусі пляны гэтыя нясуць пачэсную ролю нямецкае калёніі. І гэта тым больш цікава, што сярод беларускага народу ёсьць здрадніцкія групы заможнікаў, палаючых ненавісьцю да Ўсходу, групы, якія лятуцяць аб тым, каб аб'яднаць Беларусь пад ботам нямецкага акупанта. Невыпадкова завыялі *беларускія хадэкі* ў хаўрусе з украінскімі фашыстамі і польскімі абшарнікамі-манархістамі аб „голадзе“ ў Саветах, аб „перасьледваньні“ беларусаў і украінцаў і аб чым толькі хочаце. Непрыпадкова іхныя саюзьнікі за ўсходняй мяжой сіліліся і сіляцца падняць гапаву, сабатажам і шкодніцтвам рыхтаваць сустрэчу чорнай згаі. Непрыпадкова |Клімовіч ад імя беларускай хадэяды сымпатычна расчыркнуўся ў Бэрне пад плянамі Гітлера.

Мы, наш рух — рух беларускіх народных гушчаў — адносімся варожа да ашалелага нямецкага нацыяналізму, які, выступаючы супроць вэрсальскага трактату, нясе сьвету новыя, ня менш несправядлівыя і драпежныя дагаворы коштам слабейшых. Да ўсіх гэтых дагавораў, якія *нашым коштам* заўсёды могуць зрабіць „сільныя сьвету“ мы адносімся з аднолькавай варожасьцю, а нашы сымпатыі і наша братэрскае падтрыманьне на баку тых, хто няўпынна разгортвае барацьбу супроць нямецкага фашызму, барацьбу, якая нясе *мір народам і вайну падпальшчыкам вайны*.

## Напярэдадні самаўрадавых выбараў.

Незадоўга маюць адбыцца выбары ў грамадзкія рады і перавыбары ў гмінныя самаўрады. У некатарых мясцовасьцях старосты пачалі ўжо адпаведна інструктаваць тых людзей, якія будуць праводзіць гэтыя перавыбары. Беларускае сялянства гатуецца да перавыбараў з свайго боку. Бязумоўна, стаім перад важнай і адказнай хвілінай. Перавыбары ў гмінныя самаўрады зьяўляюцца ня толькі добрым паказчыкам настрояў народных мас, але і падымаюць іх грамадзкую актыўнасьць на вышэйшую ступень.

У адным з папярэдніх нумароў нашае газэты мы падрабязна спыніліся над характэрнымі мамэнтамі новага самаўрадавага закону, паводле якога будуць адбывацца сёлетнія выбары. Найбольш важнае новае ў самаўрадавым законе зводзіцца да павялічэньня кантролю адміністрацыйнае ўлады над дзеяльнасьцю гміннае рады, і да ўзмацненьня польскага характару яе, вымаганьнем ад радных і солтысоў веданьня польскае мовы ў слове і пісьме*).

Выбарчыя правілы (ардынацыя), паводле новага закону звужвае правы выбаршчыкаў, павышаючы век тых, хто выбірае да 24 гадоў і тых каго выбіраюць — да 30; апрача таго выбарчая ардынацыя ўстанаўляе *яўнасьць* галасаваньня і толькі на жаданьне ⅕ часткі выбаршчыкаў прадбачвае магчымасьць галасаваньня *тайнага*; далей—кожны выбаршчык мае права галасаваць *толькі* на ¼ частку агульнай лічбы радных данай гміны. Усе гэта можа даць тым людзям, каторыя будуць кіраваць выбарамі, магчымасьць перашкаджаць правядзеньню ў самаўрады нялюбых ім кандытаў.

Як бачым, надыходзячыя самаўрадавыя выбары вымагаюць ад нас **ужо сёньня** распачаць падрыхтоўку да правядзеньня сваіх прадстаўнікоў—шчырых беларусоў.

**Ужо сёньня** трэба абгаварваць *каго выбіраць* і *як* пры новай выбарчай ардынацыі забясьпечыць правядзеньне сапраўдных прадстаўнікоў народу.

*К. Б.*

*) Распараджэньнем Мін. Унутр. Спраў з дня 17/X. 33 выкананьне гэтага пункту закону на нашых землях завешваецца на працяг 5 год.

## Што пішуць?

### Неўраджай.

Манархістычна-абшарніцкае „*Слова*“ зьмясьціла гутаркі з *паслом Вэндзягольскім* і з старшынёй Саюзу Абшарнікаў Віленшчыны *панам Барткевічам* на тэму сёлетняга ўраджаю. Вось выняткі гутаркі з паслом Вэндзягольскім:*)

— Якой пан пасол думкі аб сёлетнім ураджаі?

— Спачатку выглядала на добры ўраджай. Жыта выглядала на пні дасканальна. Але, бачыце, гэта толькі палавіна справы, другая палавіна —малатно. А з малатном—дрэнна. Яно не дае нават леташняй нормы. *Зярняці сёлета на 20—30 процантаў менш, як у мінулым годзе.*

З прычыны дажджоў пацярпела ня толькі колькасьць зярняці, але і яго якасьць. Зярня страціла ў сярэднім каля *50 проц. свае вартасьці*. Ад дажджоў вельмі пацярпелі таксама аўсы і ячмень. Найстарэйшыя людзі не памятаюць такога спозьненага жніва.

— А як выглядае ўраджай бульбы?

— Тут справа *зусім дрэнная*. Наогул бульба ўрадзіла слаба. Некаторыя гаспадаркі сабралі тое-сёе, але іншыя дык *не зьбяруць і насеньня*. Больш таго-ёсьць мясцовасьці, дзе бульба *зусім прапала*. У некаторых паветах гэта можа стаць прычынай няшчасьця, бо, як вядома, тут бульба ёсьць асноўным харчом.

Не хачу быць злосным прарокам, але, хіба, буду блізкім да праўды, калі скажу, што *некаторым паветам пагражае ў зімовыя месяцы голад*.

Абшарнік Барткевіч таксама лічыць, што „сёлета ўраджай горшы, чым у мінулым годзе і розьніца гэтая—залежна ад павету — хістаецца ў межах ад 30 да 50 проц.“, г. зн. *да палавіны*.

Але пан Барткевіч духам ня падае і лічыць, што. крыху ад неўраджаі падымаць ня варта:

„Мы (!) тут, бачыце, пане, прывыклі (!!) да цяжкіх варункаў—*гаворыць абшарнік*—я лічу, што трэба перадусім *прыстасавацца* да варункаў...“ Пасол Вэндзягольскі таксама такой думкі і, судзячы па яго словах, відно, што дзяржава ня думае прыйсьці з дапамогай, *бо „сама сёньня вельмі абцяжараная“*.

Сялянскія гушчы думаюць, аднак, напэўна інакш. Голад, калі навіной у нас не зьяўляецца, навучыў думаць значна глыбей. Па думцы сялянства асновай голаду ёсьць цяперашняя *ўбогасьць гаспадаркі, якую найменшае стыхійнае няшчасьце руйнуе дашчэнту.*

Мы высьвятлілі—паводле „Слова“ — справу ўраджаю на Віленшчыне. А калі такі стан рэчаў тут, дык што-ж гаварыць аб Палесьсі?

Голад зноў стаіць на парадку дня і на парадак дня трэба паставіць арганізацыю барацьбы з ім.

### Хадэцкія залёты да Гітлера.

Пасьля салідарнасьці з Гітлерам у яго замежнай палітыцы вайны, хадэкі засьпявалі пахвальныя гімны ўнутранай палітыцы нямецкага фашызму (ясна, свой свайго хваліць!).

„**Беларуская Крыніца**“ № 35 за 15 кастрычніка ў артыкуле „Паварот да зямлі“ распляўся ў захапленьні да земельнае палітыкі Гітлера. Душы беларускіх заможнікаў спадабалася тое, што Гітлер вызначыў высокія і цьвёрдыя цэны на прадукты *абшарнікаў*, каб набіць ім кішэні кошатам працоўных.

А стратэгічна-вайсковае *асадніцтва* ўва Усходняй Прусіі „Крыніца“ прадстаўляе сялянам, як... „справядлівае“ вырашэньне зьмельнага пытаньня. Гэтую „нямецкую спробу“ хадэкі прапануюць, як выхад з крызісу „землярабскім шляхам“.

Так выглядае ў сапраўднасьці хадэцкая „зямля бяз выкупу“.

*Вера М.*

*) усюды падкрэсьлена намі.

**10-ы нумар „Бел. Газэты“ выходзіць з значным спазьненьнем з прычыны матэр'яльных труднасьцяў нашае Рэдакцыі. Таму яшчэ раз зьвяртаемся да ўсіх, хто хоча, каб „Бел. Газ.“ прадаўжала сваё існаваньне, з заклікам**

**ШЛІЦЕ МАТЭР'ЯЛЬНУЮ ДАПАМОГУ!**

Рэдакцыя.

# Тое, што сталася.

*Наша рэдакцыя атрымала з кругоў ТБШ артыкул, які зьмяшчаем. Лічым, што справы такой паважнай у нах. Бел. арганізацыі, як ТБШ заслугоўваюць на ўсеагульную ўвагу.*

Справа недарэчнай рэзалюцыі на леташнім зьезьдзе ТБШ у Беластоку мае ўжо сваю гісторыю. Намаганьні пaсобных людзей схаваць гэтае шыла ў мяху закончыліся правалам, бо сапраўды-ж нельга выкасаваць з гісторыі нашага руху ф а к т у, які сваім значэньнем далёка перарастае ўвесь „гонар" закранутых асоб.

Тыя, хто намагаўся а ш у к а ц ь беларускія працоўныя гушчы, затойваючы перад імі свой з д р а д н і ц к і чын, — павінны быць названы па імені з усімі адгэтуль выцякаючымі вывадамі. Год, які мінуў, пакуль справа аказалася цалком высьветленай, не памяншае ні на адзін грам вагі гэтага чыну, а наадварот — павялічвае яго вагу. І сёньня перад тварам тэбэшоўскіх нізоў, перад тварам беларускіх працоўных мас неабходна заявіць:

— Так, сябра Галоўнае Управы ТБШ д р. М а р ц і н ч ы к гаварыў аб „статутовых адхіленьнях" і „палітычных момантах" у працы гурткоў, сьцьвярджаючы гэтым самым, быццам дзеяльнасьць паасобных гурткоў вялася паза рамамі статуту, апраўдываючы, такім спосабам, крокі тых чыннікаў, каторым трэба заўдзячваць сучасны арганізацыйны стан ТБШ.

Так, а ў т а р а м рэзалюцыі, зьмешчанай у польскай часопісі „Справы Народовосьцёвэ" (хоць рэзалюцыя і ня была прынята зьездам) зьяўляецца Марцінчык. Гэта ён хацеў уцягнуць ТБШ у палітычную дэманстрацыю, забываючы, што яму ніхто не даваў на гэта права і што справай ТБШ зьяўляецца вядзеньне культурнаасьветнай працы.

Марцінчык не адзін ашукваў Таварыства і беларускі працоўны народ. Яму дапамог б. сябра беластоцкай Акружное Управы В а с і л ь Л у к а ш ы к, які будучы пратакулянтам зьезду, пастараўся н е з а п і с а ц ь шкодных для ТБШ слоў Марцінчыка, а з запісанага в ы к р э с ь л і ц ь усё нявыгаднае, каб такім чынам, з а м я с ц і ц ь с л я д ы.

Перад намі з м о в а здрады і ашуканства. Марцінчык, каторы вучыў іншых змагацца з няіснуючымі „палітычнымі момантамі ў працы ТБШ" сам ні словам ні заікнуўся супроць ўдзелу сябрoў Галоўнай Управы ў х а д э ц к і х п а л і т ы ч н ы х в ы с т у п л е н ь н я х (выкарыстаньне юбілею Купалы і Коласа, сьвяткаваньне 15 угодкаў БНР), зьмест якіх быў скіраваны с у п р о ц ь працоўных Заходняй Беларусі. Марцінчык да сёньняшняга дня моўчкі згаджаецца на ўвядзеньне ТБШ—наперакор волі нізоў—у хадэцкі „Нацыянальны Камітэт", куды гэтыміі днямі прыняты ўсім добра вядомы правакатар беларускага народу Ф. Акінчыц. Супольнік Марцінчыка — Васіль Лукашык быў на нарадзе з кс. Станкевічам і раіў іншым сябрам ТБШ сьвяткаваць разам з хадэкамі бэзнэраўскія ўгодкі. Такімі зьяўляюцца факты.

Гісторыя беларускага нацыянальна-вызвален-чага руху цесна зьвязана з барацьбой са здраднікамі, якія падчас удыму хвалі н а п л ы в а л і ў рады сярмяжных гушчаў, захоўваючы свае п р о ц і л е ж н ы я мэты. Нават на крутых паваротах, калі цэлыя групы Луцкевічаў, Астроўскіх і Акінчыцаў адыходзілі, спалоханыя сапраўдным прабуджэньнем народу, н а в а т т а д ы п а а с о б н ы я і х а д н а д у м ц ы а с т а в а л і с я, каб п р а в о д з і ц ь т ы я с а м ы я м э т ы.

Нас вучыць гісторыя мінулых дзён. Сеньня, больш чым калі, абставіны патрабуюць ад нас, каб мы з а м а с к а в а н ы х а г е н т а ў хадэкасанацыі в ы к і н у л і з н а ш ы х р а д о ў і самыя кіравалі сваёю справаю, ідучы няхлонна наперад бяз іх і супроць іх.

Галоўная Управа і шырокія нізы ТБШ разам з усім працоўным народам павінны сказаць свае слова па чыну тых, чыё імя—здрада. Ясны адказ выб'е раз назаўсёды аружжа з рук БХД, якая, спэкулюючы на чынах с в а і х а г е н т а ў, накіроўвае вастрыё правакацыі супроць Таварыства Беларускае Школы.

*Тэбэшовец.*

# Зьмяіны сык

„За агульны сход камітэту прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні (—) *Я. Пазьняк*, старшыня; (—) *В. Багдановіч*, І-шы віцэ-старшыня; (—) *Ф. Ярэміч*, ІІ віцэ-старшыня; (—) *А. Клімовіч*, скарбнік; (—) *Т. Куніцкі*, сэкрэтар". За „Родны Край", за бел-санацыю — А. Луцкевіч і Р. Астроўскі. Такою чаргою ішлі подпісы здрадніцкай. *Пад чым?*

Хадэкі на сваім Камітэце Здрады беларускага працоўнага народу прынялі рэзалюцыю, надрукаваную ў *„Беларускай Крыніцы"* № 37 за 29 кастрычніка. Вось галоўныя пункты хадэцкай рэзалюцыі:

„1) Пpоціў нішчэньня маскоўска-камуністычным імпэрыялізмам Беларускага народу фізычна (!).

2) Проціў душэньня беларускай культуры і наагул беларускага народнага жыцьця.

3) Проціў рэформы беларускай мовы (!?!) ўпадабняючай (?) яе — насупроць філёлёгіі і самога жыцьця — да мовы расейскай або якой іншай".

Разам з кс. Станкевічамі, Ярэмічамі і Акінчыцамі, — загаласілі Луцкевічы. Яны ў сваім *„Родным Краі"* № 21 за 21 кастрычніка старaюцца перакрычаць хадэкаў:

„... Чырвоная Масква канчаткова зьняла маску (каторы ўжо раз? — заўв. наш.)... Чырвоны цар пагражае нішчэньнем жывых людзей, адзіным праступкам каторых ёсьць веданьне беларускае граматыкі... Беларускаму народу Сталін вынес сьмяротны прыгавор і перад намі раскрываецца новая страніца ў гісторыі мучаніцтва беларусаў".

Павылазілі, як зьмеі, *з аднаго і таго самага гнязда*: беларускія санатары, хадэкі і украінскія ундоўцы. Павысоўвалі жалы. Льюць бруд, ганяць нацыянальную палітыку Савецаў за тое, што яна сваім зьместам выбівае грунт з-пад іхных ног.

Аднак, дарэмныя турботы. Народ помніць як правакацыйна гэтыя самыя паны «хвалілі» Янку Купалу; пазнаецца іх сярмяжнік і на „хаўтурах", якія ладзяць яны беларускай мове. Не затапіць ім—паклёнікам—брудам хлусьні 75-мэтровы комін вялізарнага Крычаўскага цэмэнтнага заводу ў Савецкай Беларусі, соцен такіх камінoў, гмахаў фабрык і заводаў, гарадкоў, дзе жывуць людзі, каторыя пакончылі з адвечнай цемрай, дзе гутарка ў роднай мове зьяўляецца гонарам кожнага жывога чалавека, народу і цэлага Саюзу Рэспублік.

Усё гэта знаюць народныя масы Зах. Бел. Яны гэта адчуваюць сэрцам і цешацца тым, што непакоіць паноў з Нац. Камітэту і „Роднага Краю".

*К—сь.*

## З апошняе хвіліны

### На зладзею шапка гарыць.

4 лістапада адзін з цікавейшых дзён працэсу аб падпале Рэйхстагу. У гэты дзень складаў паказаньні *Гэрынг*, якога грамадзкая думка сьвету лічыць фактычным арганізатарам падпалу. Гэрынг чытаў сваю дэклярацыю паўтары гадзіны, старaючыся даказаць, што Рэйхстаг падпалілі камуністы. Найбольш напружаным быў момант, калі Гэрынгу пачаў задаваць пытаньні падсудны Дымітраў. Выходзіць наверх цэлы рад супярэчнасьцяў. Нарэшце, пасьля некалькіх спакойных пытаньняў Дымітрава, Гэрынг выходзіць з сябе і крычыць: „У маіх вачох ты лотр, катораму месца на шыбеніцы". *Дымітраў*:—Выходзіць, што пан міністар баіцца маіх пытаньняў. *Гэрынг*: — Што ты сабе думаеш, лотр?! Дымітрава выводзяць з залі, а Гэрынг усьлед яму: „Як толькі ты выйдзеш з гэтага будынку і я цябе схаплю, то ты яшчэ пабачыш".

### Японія правакуе.

3-га г. м. над савецкай тэрыторыя — каля Амурскай Затокі праляцела 9 японскіх вайсковых самалётаў, якія запусьціліся на 25—30 км. углыб сав. зямель. Факт гэты ацэньваецца, як чарговы правакацыйны крок з боку японскай ваеншчыны.

# Падпальшчыкі судзяць за „падпал".

Ужо больш чым паўтара месяца прадаўжаецца расправа гітлерызму над „падпальшчыкамі" нямецкага парляманту. І больш чым паўтара месяца сусьветная грамадзкая думка з напружанай цікавасьцю і пільнасьцю сочыць за ходам гэтага нязвычайнага ў гісторыі судовага працэсу. Сяньня ўжо ня толькі прынцыпавыя ворагі нямецкага фашызму, ня толькі ўвесь чэсны культурны сьвет, але і клясавыя ворагі чатырох абвінавачаных—Торглера, Дымітрава, Попова і Танева — пераканаліся і гавораць аб нявіннасьці гэтых людзей. Сяньня для кожнага стала ясным, што гэты правакатарскі ўчынак дакананы самымі кіраўнікамі нацыянал-сацыялізму для таго толькі, каб на другі дзень пасьля бэрлінскага пажару пусьціць у ход катоўскія сякеры і дубінкі, пабудаваць сотні канцлягераў, для тысячаў рэволюцыянэраў. Гітлероўцам лёгка ўдалося з дымам пусьціць будынак парляманту. П е р а д г э т ы м ім яшчэ лягчэй удалося знайсьці Ван-дэр-Люббэ каторы пасьля ў сьледстве „паказаў" усё, што яму загадалі. Аднак увесь „спрыт" нямецкай „справядлівасьці" ужо пасьля некалькіх дзён працэсу вылез наверх. Умелая і адважная абарона падсудных самых сябе разграміла цьвярджаньні акту абвінавачаньня, сарвала маску з праўдзівых падпальшчыкаў Рэйхстагу. Кожны дзень працэсу прыносіць усё новыя факты безпадставнасьці і камэдыйнасьці лейпцыгска-бэрлінскае расправы. Усё больш і больш выяўляецца, што ўся справа абапёрта на сфабрыкаваных паліцыйных дакумэнтах, што паказаньні сьведкаў абвінавачаньня поўны супярэчнасьцяў, што Ван-дэр-Люббэ, каторы ў сьледстве „прызнаўся" да ўсяго, а на працэсе на кожнае пытаньне адказвае і «так». і „не" і „можа быць" — падстаўлены у гэтую справу з чыста правакацыйных мэтаў.

Ня гледзячы на тое, што падсудныя не могуць карыстацца свабодай слова, як не маглі карыстацца вольным выбарам для сябе абаронцаў — словы Дымітрава, Торглера, Папова і Танева зьяўляюцца словамі ня толькі абароны, але і абвінавачаньня нямецкага фашызму. Абвінавачаныя сталі пракурорамі рабочае клясы, клеймячы перад сьветам варварскія ўчынкі брунатных катаў. Яны мала падобны да тых, каторых судзяць. Толькі звон кайданаў часам напамінае аб гэтым. „Апранутыя па-цывільнаму, маюць спакойнe выражэньне інтэлігентных твараў. Толькі Танеў падобны да хворага, а ў рысах Торглера часамі адбіваецца зьмучанасьць. Ад сядзячага недалёка Ван-дэр-Люббэ іх аддзяляе пропасьць. Ня толькі ў вонкавым выглядзе, але і ў-ва ўсім павядзеньні сьвядомых сябе і сваіх дзеяньняў людзей, здэцыдаваных членаў ІІІ Інтэрнацыяналу" („Г. Польска").

„Калі я прачытаў у газэтах аб пажары Рэйхстагу—гаворыць Дымітраў — то адразу падумаў, што гэта справа рук правакатараў, або нямецкіх фашыстаў". У пэўным мейсцы, на ўвагу старшыні суду аб тым, што Дымітраў дэнэрвуецца, падсудны адказвае: „Я здэнэрваваны, таму, што акт абвінавачаньня збудаваны нясумленна. Усе падкладаныя мне паперы, як з увагі на іх зьмест, так і якасьць зусім мне ня ведамы і нічога супольнага з маей асобай ня маюць". Далей Дымітраў зьвяртае ўвагу, што ў ходзе працэсу зьяўляюцца ўсё новыя і новых дакуманты, а дакуманты, якіх сфабрыкаваны раней і якія сяньня кампраміт уюць працэс—нішчаца. „Пытаюся—кажа Дымітраў—дзе падзеўся пратакол паказаньняў пэўнае кабеты, каторая заявіла, што 26 лютага бачыла мяне ў Бэрліне ў таварыстве Ван-дэр-Люббэ. У часе сьледства я даваў сваё алібі. А вы тады зьнішчылі гэты кампраміт уючы вас дакумант". Што тычыцца знойдзенай у яго літэратуры, то Дымітраў зазначае, што, як камуністычны дзеяч, ён мусіў займацца літэратураю з усіх галінаў жыцьця.

„Так, як вывучаў—кажа—цікавячую камуністычны рух кніжку „Збройнае паўстаньне", гэтак сама ў вастрозе студ'яваў гітлероўскую літэратуру, а цяпер вось на залі расправы студ'юю нямецкае права (сьмех). Знакі ў маім праваднiку па Бэрліне парабіла паліцыя для таго, каб мяне скампраміт аваць. „Не магу сяньня сказаць —зазначае далей Дымітраў — ці гэты праваднік той самы, што я купіў у 1932 г." і дадае: „За такую паліцыю асабіста я ня прыймаю ніякай адказнасьці" (Вясёласьць). Так выглядае справа з дакумантамі. У пэўным мамэнце, калі Ван-дэр-Люббэ адмаўляецца даць ясны адказ аб падпале Рэйхстагу— Дымітраў зрываецца з мейсца і крычыць: „Як прадстаўнік сусьветнага пралетарыяту, член Камінтэрну, дамагаюся ад цябе яснага адказу на пытаньне: хто падпаліў Рэйхстаг?" Старшыня суду пытаецца ў Ван-дэр-Люббэ, ці ён сам дакaнаў падпалу? Пасьля кароткага намыслу чуецца адказ—так! Дымітроў да Ван-дэр-Люббэ: гэта немагчыма, ідыёт! Пракурор да Ван-дэр-Люббэ: Можа іншыя прыгатавалі аб памагалі ў гэтым?—Не магу сказаць. Словы гэтыя выклікаюць вялікае ўражаньне. Тады Дымітраў сьцьвярджае, што Ван-дэр-Люббэ ёсьць знарадзьдзем, якое надужылі іншыя. Калі Дымітраў дамагаецца пасьля гэтага злажыць дэклярацыю, суд адбірае ў яго слова і выдаляе з залі суду на неагранічаны час. Ня прысутнічаў на працэсе 7 дзён. Паказаньні сьведкаў абвінавачаньня поўны супярэчнасьцяў. Ніводзін з іх ня выходзіць цэлы з-пад пытаньняў падсудных. Часамі справа даходзіць да камізму. Так, напр., Папоў зьвяртае ўвагу, што сьв. Адэрман *зрабіў 5 розных паказаньняў* у справе аднаго толькі капялюша, які мела на сабе пэўная асоба. Не памагаюць, або кампраміт уюць адны сьведкі,—выклікаюць іншых. Апошнімі днямі перад судом у характары сьведак праходзяць рад прафэсыянальных зладзеяў, якія паказваюць усё, чаго толькі ад іх зажадаюць. Але і гэта нічога не памагае. На кожным кроку выяўляецца фальшывасьць паказаньняў. Нават заграніца рэагуе на гэтыя спосабы „давядзеньня" віны падсудным, прысылаючы свае пратэсты на рукі суду. Пасьля некалькі дзённага абсьледаваньня будынку Рэйхстагу экспэрт прыйшоў да вываду, што па ягo думцы, Ван-дэр-Люббэ ня меў нічога супольнага з падпалам. Ён быў ужыты толькі, як асоба, якая прыняла на сябе віну за бэрлінскі пажар.

Такім чынам дацяперашні ход працэсу выявіў, што збудаваны ён на гнілой падставе. Прэса сьцьвярджае, што фактычна маральнымі судзьдзямі зьяўляюцца абвінавачаныя. Маральная перамога на старане Дымітрава, Торглера, Папова і Танева. І балянс 6 тыдняў не на руку тым, хто наладзіў гэтую судовую камэдыю.

У выніку усяго гэтага бела-эміграцкае „Сегодня" сьцьвярджае, што ў Нямеччыне „людзі, якія толькі што пабывалі на правіцы канстатуюць сумны факт: растуць сымпатыі да камунізму. Баявое захаваньне Дымітрава, разумнасьць і дакладная яснасьць Торглера, іх духовы і культурны ўзровень разам з панурным абліччам Люббэ, — аказалася, нажаль, на руку тым, супроць каго было скіравана атручанае вастрыё усяго працэсу".

*П. С—кі.*

# Літэратурная Старонка-2

## Адгукнуліся!

У «Беларускай Газэце» № 7 быў зьмешчаны заклік да паэтаў і пісьменьнікаў, заклік да гуртаваньня вакол нашай газэты. Заклік свой мы скіравалі да паэтаў-самародкаў, раскіданых „нават па самых глухіх кутках нашае Заходняе Беларусі“, а таксама „да ўжо выяўленых і прызнаных беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў, якія сваю творчасьць хочуць аддаць на служэньне вызваленчай справе нашага народу“. І ня гледзячы на тое, што столькі гадоў наш рух быў пазбаўлены свае газэты, тыя, да каго мы зьвярталіся з заклікам,—адгукнуліся хутчэй, чым можна было спадзявацца. Наша «Літэратурная Старонка“ № 2 зьмяшчае 30 імён сёньняшніх і заўтрашніх паэтаў і пісьменьнікаў, тых, што сталі на наш кліч, каб мастацкім словам змагацца за агульную справу. Верым, што наш літэратурны легіён усьцяж будзе папаўняцца новымі сіламі, расьці і крэпнуць!

Радасьць агортвае, калі глядзім на запісаныя «кульгавым» подчаркам старонкі, на каторых палажыла свой знак жыцьцё. Піша нам з іроніяй Пятрусь Граніт аб „Мужыцкай восені“, аб тым, як „з братвы мужыцкай, шэрай, бязьмежна кожны рад, што хлеба скромнай мерай мо‘ хапіць да каляд“. Другі малады паэт А, Рэдзька цешыцца, што „рух народны р‘вецца на раздольле і ў заўтра пракладае торны шлях“.

Побач з паэтамі-самародкамі, якія на нашых старонках ступаюць першыя крокі свае літэратурнае творчасьці,—адгукнуліся таксама паэты, якія на заходня-беларускім грунце ўжо здабылі „правы грамадзянства“. Адгукнуўся Зьвястун, падтрымаў нашыя пачынаньні Міхась Васілёк, ступаючы на сваім літэратурным шляху новы крок наперад і ідэалягічна і якасна.

Нарэшце прышоў да нас таксама Фр. Грышкевіч, колішні штандаровы літэрат сельсаюз-хадэцыі. Ен творча маўчаў апошнія пару гадоў, раздумваючы над шляхамі, каторымі йшоў дагэтуль. У выніку—сёньня заяўляе тым, з кім учора быў разам, што цяпер ён і яны — розныя, што ён з тымі, якія вышлі „разьдзіраць зьдзірванелы лад-зьдзек“. На гэтым месцы яшчэ раз зазначаем. што мы не адрэзваем шляхоў да нас тым, хто сёньня несьвядома ўцягнуты ў лягер ворагаў народнага руху, захоча, аднак, шчыра аддаць свае здольнасьці народнай справе.

Так ствараецца наш літэратурны фронт. Ен не адмежаваны кітайскім мурам ад іншых дзялянак нашага руху. Нашы паэты і пісьменьнікі вышлі з працоўных гушчаў, зьвязаны з імі цесна і неразлучна, а ў гэтым—зарука правільнасьці нашага шляху.

Мы не скажам, што зрываем „з шэрай прозай штодзённага жыцьця і ўвесь свой талент аддаем на службу самой красе“*), бо мы не прызнаем гэтай адарванай ад жыцьця і агульнай для ўсіх „красы“. Наш кліч—бліжэй да штодзённага жыцьця працоўных, глыбей у яго нетры. Наша краса — гэта ўсё тое, што верна і да канца служыць вызваленчым ідэалам.

*) „Нёман“ № 5, арт. Ст. Станкевіча „Аб бел. літ суч. у Зах. Бел.“

### *Прывітаньне.*

*Цябе вітаю, „Беларуская Газэта“,*
*і працы чэсьць тваёй я аддаю:*
*Ты самародных узгадоўваеш паэтаў,*
*Каб песьню сьмела грымнулі сваю.*
*Пашана й чэсьць тваёй вялікай працы!*
*Падумай толькі: ці-ж гадаў мой дзед,*
*Што унучак здолее прабрацца*
*На старонкі родныя газэт?!*

***Пятрусь Граніт.***

### Я песьню чуў.

(Пасьвячаю без пары памёршаму М. Явару).

Адзін удар, мамэнт і лепшыя імкненьні
Разьвеюцца, як лёгкі пар у вышыні лязурнай,
І краскі, што сыпнуў хтось у душу шчодрай жменяй, —
Завянуць, адцьвітуць маўкліва і пакорна...

Складаем на аўтар ўрачыстасьці юнацкай,
Усю жарсьць жыцьця, сьвятыя думкі сэрца—дар, вясьне прыгожай,
І што-ж: бязьлітаснай рукой няждана хтось зьнянацку,
Зрывае яркі цьвет расьцвіўшай пышна рожы...

Вясна, вясна, твой райскі гімн так поўніць шчасьцем нас,
У грудзёх распальвае агні жаданьняў нявыразных...
Пакінь, дарэмна ўсё... прамень надзеі згас —
У пакой жыцьця ўпаўзьлі зьмяёй сьмяротныя міазмы...

Я песьню чуу... пад гукі струн душы
Змагаўся хтось з жыцьцём бунтарны, непакорны;
І здаўся—змоўк... разьбіта ліра... у бязмоўнай ледзь цішы
Йшчэ плакалі пявучыя цудоўныя акорды...

*М. Васілёк.*

**Літэратура — гэта магутны дзейнік усьведамленьня, выхаваньня і арганізацыі мас!**

* * *

Зорка міргае сьлёзна у небе начным,
Цераз краты мігоча сваім пералівам;
Ціха шэпчацца цемра ў закуцьцю глухім,
Застывае густым квола-млеючым зьлівам.

Пасмы ценяў крылатых на сьцены ляглі,
Затаілі ў сабе ночнай цішы стагнаньне.
І таёмныя муры наўкол аплялі
Халодным і з мрочным, нямым хваляваньнем.

У паветры заснула вастрожная песьня,
Толькі сонныя шэпты павісьлі няздарна;
І, здаецца, нат· гукам тут душна і цесна
Сярод гэтых задумана-мёртвых лятарняў.

Разам з ноччу ўварваліся думак прылівы,
Міражамі ўсьцілаючы сьцежкі свае:
Вочы бачаць палі, дзе хвалююцца нівы,
Дзе з вякоў непрагляднае гора снуе.

Ціха шепчуцца цені, сьпіць панура вастрог,
Толькі зорка сьлязіцца адна...
Я — хоць змрок тут нямы навакола залёг —
Буду думкі снаваць аж да дня.

І заціснуцца рукі заўзята і туга,
Палкі ўзрок кіне выклік ў вастрожную ноч.
Думак ход перапутае нейкая зьлюга,
А ў грудзёх заклякоча скаваная моц!

*Зьвястун.*

## Акорд адвечнай песьні.

Год 1918. На Беларусі — нямецкі акупант.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Цяжкія хмары дыханьнем сьмерці абдаюць пахаладзеўшую зямлю. Халодныя кроплі барабаняць у брудныя шыбы. Вецер пасьвіствае жудасныя напевы восені. — Абгалеўшыя галіны каштанаў клешчамі касьцятрупа цягнуцца да закратаваных вокнаў, як-бы хочучы вырваць з іх заіржавелае жалеза.

За дзьвярыма раздаўся рэзкі сьвісток.

Салодкі сон сьвітаньня, як спужаная птушка, зьляцеў з чорных векаў. Ен раскрыў вочы, сінія, як васількі роднага поля. Глянуў у вакно і пабачыў неба ў квадратах.

Кіпучая хэўра сьветлых думак з краіны сонных лятуценьняў вярнулася ў каменнае пудла камеры.

Скокам маладога тыгра схапіўся з ложка. Па целу прабеглі дрыжыкі. Моцныя грудзі глыталі халоднае паветра. Сталёвым рухам галавы адкінуў з сініх вачэй кучаравае прадно густых валасоў.

Пачынаўся дзень аднастайнага жыцьця, дзень, які катлаваў аднымі і тымі самымі думкамі, што блукаюцца ў зачараваным коле навакол аднаго паняцьця—вольнасьці. Моцнымі крокамі зьмерыў сваю камеру.

— Свабода...

Слова, якое гучэла найпрыгажэйшаю музыкай у яго вушох, пранікала праз каменныя сьцены, вырывалася за краты і цяслося гучнаю хваляй ува ўсе куткі яго старонкі.

Падыйшоў да вакна і пабачыў сьвет у квадратах. Мускулярнымі рукамі схапіўся за краты. Сталёвымі пальцамі сьціснуў халоднае жалеза.

— Свабода — скрыгануў ён, мацуючы мокрыя краты. Хацеў гэтым словам разбудзіць тых, хто драмаў у сьмяротным летаргу, але яно глухім рэхам разьбілася аб краты.

Пачуў сваю самотнасьць. Белы лоб упаў на жалеза. Закрыў васільковыя вочы. Думка сокалам паляцела пад страху роднае хаты. Бачыў матку. Бальзамам погляду аблівала рану сэрца, што задала варожая рука. Добра яму. Любоў сына сьпявае песьню. Слухае, хапае яе акорды.

— Трах, трах—раздаецца сярод піано фэрмата песьні. Уздрыгнуў. Страсануў гарачай галавой. На лобе адціснуты крывавы крыж—сымбаль цярпеньняў магутных. У камеры зазьвінела сталь. Бліскучыя кольцы абвілі моцныя рукі.

Выйшаў за дзьверы. Вецер шугануў каля вушэй. Пачуў:—Свабода...

* * *

Цень няведамага суму лёг на мармуровы лоб. Іскрыстым ўзрокам прабягае па натоўпе салі. Імгла зялёнага сукна закрывае вочы. Час-ад-часу ўстрасае кучарарай галавой. Шукае знаёмую сыльвэтку. Пабачыў матку. Пачуў яе стогн:

— Сынок мой...

Словы, як раскаленае жалеза праніклі ў самае нутро. Ірвануўся. На руках зазьвінела сталь. Як рэха рассыпаўся на салі голас званка. За зялёны стол селі чорныя сыльвэткі. Зашуршэла папера. Хрыпавы голас ціскаў пытаньні ў бок падсуднае лавы:

Імя? Прозьвішча? Колькі гадоў? Ралігія?...

Не чакаючы адказу судзьдзя сам чытаў належнае ў акце абвінавачаньня, а ён кідаў кароткае:

— Так.

— Ці прызнаешся да віны? — кінуў урэшце паклоньнік справядлівасьці.

— Я і мой народ вінаваты ў тым, што мы хочам жыць! — адказаў ён горда, падняўшы галаву.

— Пытаньне датычыць аднае асобы, — пачуў той самы голас.

— Мяне ўзялі з радоў народу, — зазьвінеў адказ.

Чорныя пачалі шаптацца, а ён чакаў.

Згарнуўшы з сукна паперы, пад шорах скалыхнуўшаеся аўдыторыі, выйшлі на нараду.

Уздыхнуў, як пасьля цяжкай працы. Пачаў ізноў шукаць сярод натоўпу маткі. Пабачыў ціхія сьлёзы. Заціснуў пабялеўшыя вусны. Сэрца выбівала няроўный такты. Стогн маткі адбіўся аб вушы стогнам мільёнаў.

Стараўся думкай разгарнуць заслону недалёкай будучыні. Кожная мысьль чаплялася за гэтую загадку. Зблуканымі вачыма на зялёным сукне шукаў ея разьвязкі.

* * *

Выстраіўшыся ў рад, тры асобы прыгатовіліся да аднагалоснага трыо. Сярэдні пачаў чытаць прысуд. Словы дзікаю хэўрай ляцелі каля вушэй. Слух чакаў апошняга слова, усё іншае было пустым трэскам хрыплага голасу. Моцнаю паставаю нахіліўся ўперад. Скамянелым узрокам упіўся ў паперу надрукаванага прыгавору. Думка не магла злавіць сэнсу чытанага, аж пакуль слова — Расстраляць — электрычнай іскрай не прабіла здаровага цела. Сінія вочы закрыла халодная імгла восені.

Крык дзікага страху вырваўся з сухіх грудзей маткі. У адказ на яго пачуўся гранітны раскат слоў сына:

— Ня першы я і не апошні...

— Маўчаць. — пачуў над самым вухам.

* * *

Сонца купаецца ў золаце васеньніх лістоў. Цёплыні касулямі цалуе вялую зямлю. Апошнімі ўздыхамі сакрэтны зэфір цягне ў прасторы серабрыстыя ніткі павучыньня. Неба сьмяецца бясхмарным блакітам. Цёпла, весела, прыгожа... Радасьць пералітая сумам вісіць у прасторы. Хочацца жыць, цешыцца залатам восені, прыслухоўвацца да рэха летняй песьні заміраючай у бясхмарнай вышыні...

Белая заслона закрывае вочы. Халодная рука вядзе яго да апошняе прыстані. Бязвольнымі рухамі перастаўляе алавяныя ногі. Панура сьвішча вецер хаўтурную песьню.

— Раз. Два. Тры... — лічыць хвіліны свайго жыцьця. Пабег думкамі у праласьць. І здалося яму, што ён — маленькі хлопчык, перажывае ўсё на нова: вясна... сонца... май,..

Хочацца яму затрымацца сярод гэтае яснасьці, што з усіх бакоў аблівае яго сваею цяплынёй, але ўсё з надлюдзкаю сілай, з казачнаю хуткасьцю, ляціць, нясецца ўперад, да... цяглянага муру, які чуецца ўжо недалёка. Тут канец...

Цемра гушчэйшая, чым цемра завязаных вачэй.

І ён апошнімі высілкамі волі, сабраўшы ўсю сілу мускулаў свае істоты, як-бы зьбіраючыся вывернуць зямлю з яе адвечнае каляіны, крыкнуў:

— Няхай жыве...

Раз, два — плі.

Трэск выстралаў перарваў апошняе слова. Выцягнуўшыся на ўвесь рост і зьняўшыся на пальцы, падкошаны гарачымі кулямі, зваліўся на зямлю.

Сінія вочы шклянымі яблыкамі глядзелі ў блакіт халоднага неба восені, дзе заміраў акорд адвечнай песьні...

*Рытма*

* * *

*Я веру — сілы маладыя,*
*Сьцяну з граніту — гмах бяздольля —*
*Праб'юць! З душы агні жывыя*
*Красу распаляць ў творчым полі.*

*Прыдзе мамэнт — чакаць нямнога —*
*На мейсцы зьнесеных палацаў*
*Рукой мозольнай без зьнямогі,*
*Аўтар збудуем творчай працы!*

*Гразяць хай лемэнтам кананьня*
*Лёкаі чорнага Ваалу...*
*Што боль жыцьця у параўнаньні*
*З сьвітаньнем зоркі ідэалу!?*

***М. Васілёк.***

## Мужыцкая восень.

З палёў даўно сабралі
Збажыну мужыкі,
І па вясковых далях
Цяпер грымяць такі.

З братвы мужыцкай, шэрай
Бязьмежна кожны рад,
Што хлеба скромнай мерай
Мо' хопіць да каляд.

Праходзяць дні бяз мовы
І толькі вецер дзьме,
Сустрэчны гімн суровай
Складаючы зіме.

Далёка ў небным полі
Крык жураўлёў замоўк.
А над мужыцкай доляй
Завые сёньня воўк.

*Пятрусь Граніт.*

## Ня лічыце!

Ня лічыце на дні і на месяцы,
Дзе й калі маем волю спаткаць:
У грудзёх нашых воля выкрэсіцца,
З іскраў трэба агонь разьдзьмухаць.
Як брылянтнік, што днямі і ночамі
Рые землю мазольнай рукой,
І вачыма дрыжача ахвочымі
Кожну грудку абсочыць ў разкрой.
Кожна грудка ёсьць тайнаю скрытаю,
Кожна грудка трывожыць і гне;
Гне тугою з надзеяй спавітаю,
Гне брылянтніка косьці к зямле.
Хто з вас выйшаў, каб чынам і моваю
Разьдзіраць зьдзірванелы лад-зьдзек;
Хто з вас выйшаў з рыдлёўкай сталёваю
Рыць углыбы для заўтрашніх рэк...
Будзьце стойка-бадзёрымі, цьвёрдымі,
Цьвёрдасьць—сьветлага заўтра залог!
Будзьце сьмелымі, вернымі, гордымі,
Каб вас вораг манокю ня змог.
Ваша стойкасьць праломіць дарогі,
Ваша сьмеласьць падыме усіх,
Ваша гордасьць паставіць на ногі
Занямогшых, прыбітых, слабых...

9. VIII. 1932 г. *Фр. Грышкевіч.*

## Беларусь.

Старонку знаю я, ад краю дзе да краю
Прырода заліла красой зямлю; —
Я роднай гэтую старонку адчуваю,
Ад сэрца шчырага шаную і люблю.

Старонку знаю я, дзе векавой няволяй
Насільна скованы жыцьця размах,
Дзе рух народны рвецца на раздольле
І ў заўтра пракладае торны шлях.

Люблю цябе, вялікі край цярпеньня,
І барацьбой тваёй, як сын, гарджусь!
Я веру, што праб'е гадзіна вызваленьня,
Што вольнай будзеш ты, Старонка-Беларусь!

*А. Рэдзька.*

# Гутарым:

**Зьвястун.** Шчыра вітаем Ваш водклік. Атрымалі ўсё. Вершы наагул добрыя, але друкаваць сапраўды ня ведалі што. Прычыны, хіба, зразумелыя. Верш, які друкуем, не зьяўляецца найлепшым сярод прысланага. Выбачце таксама, што крыху „падшліфававалі". Чакаем ад Вас новых твораў. Трымайма цесную сувязь.

**Янка Чабор.** Атрымалі. Дзякуем. Пастараемся выкарыстаць. Жадаем пасьпеху ў творчасьці. Глыбей, *глыбей* бярыце! Чакаем.

**Міхась Васілёк.** Ваш грамоздкі ліст атрымалі. Вельмі рады Вашым бадзёрым настроям. Гэта—аснова здаровае творчасьці. Труднасьці-ж існуюць на тое, каб іх перамагаць. Наконта Вашага пытаньня ці мы запрасілі паэтаў, прыхільных бел. сан., адказваем: не, і ня думаем запрашваць, бо вакол нашай „Літ. Ст." гуртуюцца песьняры працы і барацьбы, а ня здрады. Агаварваемся, што не адрэзваем шляхоў *некаторым* з іх, якія шчыра і на справе захочуць стаць на плятформу барацьбы. Рэшта ў лісьце. Вітаньне!

**Улацкі.** Вашае апавяданьне „Развага Рыгора ў шэрую гадзіну" пры магчымасьці пастараемся выкарыстаць. З апавяданьня відно, што пісаць Вы можаце. Мова ў Вас жывая і пераплятаецца з цёплым, здаровым гумарам. Заклікаем пісаць апавяданьні і моцна працаваць над сабой, чытаючы асабліва Тараса Гушчу. Чакаем новых твораў.

**В. Канцавы.** Вершы атрымалі. Выкарыстаем.

**Фр. Грышкевіч.** „Мы—розныя" можа пайсьці пры ўнясеньні пэўных карэктываў. Гэта трэба зрабіць Вам самаму. Чакаем паважнейшых рэчаў, як і таго, каб Вы больш выразна заявілі аб сваіх адносінах да тых, з кім Вы цяпер — *розныя*. Верш „Ня лічыце" — ідзе.

**А. Рэдзька.** У гэтай „Літ. Ст." зьмяшчаем адзін з Вашых вершаў. Зьвярнеце ўвагу на папраўкі. Наагул—пісаць радзім. Моцна працуйце над *якасьцю* верша. Пішыце таксама на больш канкрэтныя тэмы. Зусім ня пішыце такіх антыграмадзкіх вершаў, як „Пытаньне". Гэта прыклад няправільнага падыходу да творчасьці, тым больш, калі паэт хоча быць „карысным для агульнай справы". Прышлеце вершы, аб якіх гаворыце ў лісьце.

**Міхась Ліст.** З верша оскарыстаем. Пішыце.

**Пятрусь Граніт.** У нас ужо сабралася ладная куча Вашых вершаў і таму можам зрабіць пэўныя вывады і парады для Вас. Нават самы беглы агляд вершаў дае магчымасьць сьцьвердзіць, што Вы над імі *зусім* не працуеце і печаце іх проста, як блінцы. Гэта — шкодны навык і яго трэба перамагаць, калі хочаце стаць на ўласныя ногі ў літэратурным сэнсе. Зразумейце, што верш — гэта ня толькі набор слоў, у якіх рыфмуюцца канцоўкі »настала" і „адабрала", „сьнег" і „стрэх". Верш — гэта стройная *сугучнасьць* вобразаў і музыкальнасьці, гэта *адзінства зьместу* і формы. Узяць, напр., Ваш верш „Жыцьцё нашае вёскі"— гэта-ж толькі вершаваная (і то кепска) карэспандэнцыя. Толькі тое, чаго нельга выказаць у карэспандэнцыі, выказвайце ў спэцыфічнай (своеасаблівай) стыхіі верша. Прыгледзьцеся да верша сябры Зьвястуна „Зорка міргае сьлёзна": таго, што сказана ў ім, напэўна ў карэспандэнцыі ня выкажаце. У гэтым асаблівасьць *паэзіі*. Паэзія ня любіць страшэнна размазанасьці.

**К. С.** Вершы даволі жывыя, толькі пішыце на іншыя тэмы, не аб'мяжоўваючыся восеньню і зоркамі. З прысланага пастараемся скарыстаць.

**Н. Жальба.** З вершаў пастараемся скарыстаць. Пішучы далей, старайцеся прыняць пад увагу ўсё тое, што мы радзім іншым.

**Алесь Нядоля.** Прысланых вершаў ня зьмесьцім, але працаваць у гэтым кірунку радзім. Прышліце іншыя вершы, мо' тое-сёе выбярэм.

**У. Т.** Лісты атрымалі. З усяго прысланага відаць, што ў Вас да пісаньня рука, як гаворыцца, набіта. У вершах ёсьць прыгожыя мясьцінкі, але гэты ўзровень ня вытрымліваецца на працягу ўсяго верша і псуецца зрывамі. Але ёсьць усе даныя, што Вам гэтыя зрывы ня будзе цяжка перамагчы. Вашы вершы церпяць яшчэ на хваробу, знаную пад іменем *агульшчыны*. Прыкладам — верш „Наперад", які, аднак, мае заканчэньне нядрэннае:

„Да сонца з цямноты лагчынаў
Парві, захапі за сабою ўсіх,
Агнём і уздымам імкненьняў сваіх,
Запальнасьцю *словаў і чынаў!*".

Каб слова было *дзейным*, яно павінна быць *канкрэтным*. У вершы бярыце меншы ахоп зьяваў, каб больш *глыбока* іх перадаць у мастацкіх вобразах. З прысланага скарыстаем. Пішыце. Прывет!

**А. Л—скі.** Ня выкарыстаем, але пісаць варта. Радзім спрабаваць свае сілы ў прозе.

**П. Сошка.** Вершы „Беларусь! Беларусь!"; і „Чаму сьпіш?"—маем. Па магчымасьці выкарыстаем. Нельга, аднак, абмяжавацца голымі заклікамі і бачыць толькі сон мужыка. Гэта няслушна. Стаўце да сябе большыя вымогі. Працуйце. Чаму ня пішаце карэспандэнцыяў?

**Васіль Струмень.** З вялікай ахвотай залічаем Вас карэспандэнтам „Бел. Газ." Для гэтага якраз вялікай адукацыі ня трэба. Даволі мець вочы і працоўнае чуцьцё, каб бачыць, што вакол робіцца ды ўмець выбраць і ацаніць пэўны факт. Ад вершаў устрымайцеся. Навучыўшыся пісаць добрыя карэспандэнцыі, Вы гэтым самым здабудзеце правільны падыход да рэчаў, Радзім таксама ўзяцца за прозу і спрабаваць свае сілы ў пісаньні апавяданьняў з сялянскага жыцьця.

**Квялюк.** Вы нас завальваеце вершамі, з якіх многія проста перапісаны Вамі з розных беларускіх часопісаў і календароў. Калі Вы будзеце над сабою так „працаваць", — паэтам ня станеце ніколі. Пішыце лепш карэспандэнцыі. Пасьля пабачым.

**У-р Шчыры.** Вашых, як Вы кажаце, „рамансікаў" зьмяшчаць ня будзем. Чытаючы іх, можна падумаць, што ў Зах. Бел. апрача мяшчанскага каханьня нічога больш няма. Калі маеце вершы на іншыя тэмы — прышлеце, бо адчуваецца, што пісаць можаце.

**Герасім Прамень.** Маем пакуль што сказаць Вам наступнае: Вы пачынаеце пісаць, хочаце быць паэтам. Гэта нядрэнна, але памятайце, што добраму пісьменьніку ў першую чаргу патрэбна цьвёрдай ідэалёгіі і лініі. Вы пішаце ў „Родны Край", „Бел. Крыніцу" і да нас. Скажыце: няўжо Вы ня бачыце розьніцы між гэтымі газэтамі? Калі Вы сапраўды шчыра хочаце змагацца за справу белар. прац. народу — станьце цьвёрда на наш шлях. Тады будзем гутарыць далей.

**В. Лебедзь, С. Шаўка, Я. Асот, М. Белянец, М. Качка.** — Усім, Вам, сябры, трэба пачаць ад карэспандэнцыяў, ведаючы, што ня можа быць пісьменьнікам той, хто ня ўмее пісаць добрых карэспандэнцыяў. Карэспандэнцыі няхай будуць Вашым першым крокам на літ. шляху. Памятайце, што, каб выйсьці на гэты шлях, трэба многа ўпартай працы над сабой. Дык, да працы, сябры!

**М. Гаварок.** Вершы нішто. Патрабуюць апрацоўкі. Пакідаем іх у архіве.

**Андрэй качка.** Не надрукуем. Слабая.

**П. Алекса.** У вершы ёсьць прыгожыя думкі і форма ў некаторых мяйсцох добрая. Як цэласьць аднак — слабы. Пішыце выразьней.

**Аўтару „Пад белымі крыжамі".** Вітаем Пойдзе ў наступным нумары. Чакаем на далейшыя „пробы".

**„Літэратурная Старонка" — гэта цаглінка ў гмах літэратуры працоўных Зах. Бел. Сябры! Шчыльней рады навокал „Літ. Ст."!**

## Шосты паход.

У папярэдніх нумарох нашае газэты мы ўжо пісалі аб далёка-ўсходняй сытуацыі, аб тым, што там нарастаюць глыбокія канфлікты паміж паасобнымі дзяржавамі, а передусім паміж СССР і Японіяй, каторая нядвузначна выказала свае тэндэнцыі да збройнага захопу ўсходніх зямель Сав. Саюзу. Мы ўжо пісалі аб тым, што ўступам да выкананьня гэтых плянаў зьяўляецца захоп японскімі імпэрыялістамі паўночных кітайскіх зямель— Манджурыі і Джэголю, — што кітайскае прадажнае генеральства Гоміндану сталася памочнікам японскай ваеншчыны ў прыгнечаньні мільёнаў кітайскага народу. Але побач з гэтым *унутры* кітайскай тэрыторыі адбываюцца ня менш важныя падзеі. Кітайскія народныя масы вядуць бязупынную барацьбу супроць прадажніцкага ўраду Чанг-Кай-Шэка, супроць японскай акупацыі, супроць сацыяльнага вызыску і нацыянальнага ўціску. Вынікам гэтай барацьбы зьяўляецца ўтварэньне на аднэй шостай кітайскай тэрыторыі Саветаў, на варце якіх стаіць шматтысячная чырвоная армія.

У аднэй з францускіх газэт „Lu" знаходзім жменю даных аб савецкім Кітаі і аб сіле яго арміі.

Чырвоная армія Савецкага Кітаю пераможна адбіла ўжо пяць вялікіх паходаў Гоміндану. А паходы гэтыя былі ня толькі справай рук кітайскіх генэралаў. Ім нясьлі вайсковую і матэрыяльную дапамогу вялікія капіталістычныя дзяржавы: Японія, Англія, Амэрыка, Італія. Іх ваенная флёта знаходзіцца у портах Чанг-ча і Ханжоў, яны гэнэральскім войскам дастаўлялі зброю і амуніцыю, яны пасылалі сваіх афіцэраў. Але ня гледзячы на ўсё гэта, ня гледзячы на значную колькасную і тэхнічную перавагу войскаў Чанг Кай-Шэнка — чырвоная армія, апіраючыся на падтрыманьне кітайскіх народных мас змагла адбіць гэтыя атакі, прылучаючы да сябе ўсё новыя і новыя правінцыі.

Сяньня Чанг-Кай-Шэк арганізуе ўжо *шосты паход* супроць савецкага Кітаю, мабілізуючы 450-тысячную армію. Гэты новы паход розьніцца ад усіх папярэдніх тым, што ў ім прыймаюць удзел *амаль усе імпэрыялістычныя дзяржавы*. Гэнэральскія войскі застасавалі новы спосаб дзеяньня, які палягае на сыстэматычным і паступовым захопе савецкіх правінцыяў, каб, зьнішчаючы цывільнае насельніцтва і акружаючы савецкія краіны — усё больш і больш агранічваць магчымасьць манэўраваньня чырвонай арміі—змусіць яе прыняць бой з незраўнана большай сілай ворага і, памагчымасьці, здушыць. Гэта —з другога боку — мае не дапусьцьці да пераходу арміі Гоміндану на бок чырвонай арміі.

Аднак, *першая бітва шостага паходу прынясла перамогу чырвонай арміі над арміяй Чанг-Кай-Шэка.*

Газэты падаюць, што шосты паход арганізаваў, падгатаваў і ім кіруе генерал фон Зэкт, б. шэф нямецкай арміі (Рэйхвэры), той фон Зэкт, каторы ў 1923 годзе ў крыві затапіў паўстаньне нямецкага пролетарыяту і каторага так сквапна падтрымлівалі нямецкія социял-дэмакраты.

*А. Б.*

# Нашае жыцьцё.

### Хачу я сказаць.

(Вільня, мэханічная абутковая фабрыка Навагрудзкага) Дайшла і да нашых станкоў „Беларуская Газэта", сапраўдная газэта рабочага люду, такая, якой у нас дагэтуль ня было. Хоць не вялікія мы пісакі і рукі ня гнуцца да пяра, але ўсё-ж ахвота бярэцца напісаць пару слоў „Беларускай Газэце" аб нашым жыцьці-быцьці.

Праце на нашай фабрыцы з паўсотні рабочых. Працуем па 2 — 3 дні ў тыдзень, а ў дадатку фабрыкант сарваў 15 прац. заробкаў. У тыдзень заробіш 8 залатовак, калі 16—дык гэта вялікая сьвята. І жыві тут, пракармі сям'ю, апрані, абуй. На гэтым-бядзе рабочай не канец. Здараецца, калі заробіш, то асталося толькі пайсьці і забраць грошы. Але на нашай фабрыцы звычаі не такія. Наш фабрыкант лічыць, што мы жабракі і што дае нам міластыню, а ня плоціць зароблены грошы. Калі яму нагадаеш аб плаце, дык ён вызьвярыцца і крые мацюгам. Наагул плоціць нам фабрыкант квіткамі і рабочаму, наступаючыся за цэны дзень, трэба ісьці вечарам у фабрыканту краму на Рудніцкай вуліцы і кланяцца за свае мазольна зароблены грошы, стаючы гадзінамі ў чарзе. Часта густа трэба хадзіць па некалькі разоў.

Апрача ўсяго гэтага над кожным з нас вісіць, як змора, заўтрашні безработны дзень, тым страшнейшы, што рэдка хто з нас мае150выпрацаваных дзён, патрэбных для здабыцьця „аромогі". Фабрыкант „лічыць" дні так, што і паловы нормы трудна здабыць, а як ужо даходзіць да нормы, то звальняе. Такое наша жыцьцё.

Хачу я праз нашу „Беларускую Газэту" сказаць нашым рабочым, што каб ня даща ў крыўду і дабіцца сваіх правоў, трэба арганізавацца, пакладаючыся толькі на сваю рабочую моц.

*Шавец-беларус.*

## Нашы выбары.

У в. Дубічы, Лідзкага павету адбыліся выбары ў грамадзкую раду, выбары солтыса і яго заступніка. Выбары адбыліся паводле новага самаўрадавага закону, г. зн., у грамадзкую раду уходзіць 16 членаў, маючых больш 30 гадоў, солтысам і яго заступнікам могуць быць людзі толькі таго самага веку, як і члены грамадзкай рады. Войт у часе выбараў абходзіўся з сялянамі надзвычай прыязна, бо хацеў, каб солтысам застаўся дацякерашні солтыс, каторага людасьць зьненавідзела за яго антысялянскія ўчынкі. Аднак агітацыя войта не знайшла падатнага грунту. Сяляне выставілі свайго кандыдата, каторага і правялі большасьцю галасоў. Заступнікам солтыса выбраны кандыдат, выстаўлены сялянамі.

*Дубічанін.*

### Брэшуць!!.

Кожны, хто чытае „Бел. Крыніцу" той добра знае, адкуль яна цячэ і што такі за пан яе рэдактар Пазьняк Ян.

Але, хто яе цяпер чытае? —Ніхто. Кожнагакаго толькі ня спытай, што ён робіць з „Беларускай Крыніцай", адказ пачуеш адзін: „Укручваю сала, выціраю шкло ад лямпы і часамі падсцілаю пад гарачую скаварады". А чытаць, дык ніхто ня чытае. Бо і што ў ёй вычытаеш? Вычытаеш толькі, калі іменіны якога мітрапаліта, дзе жыве які поп, пра пачаесцую дэманстрацыю, дзе ня любяць сэктантаў, а апошняя часы пра бязупынную, брахню на „Беларускую Газэту". І што думаюць гэтыя духоўнікі? То-ж гэтак брэшучы, яны самі грэшаць проці сваіх запавядзяў.

Вось, напрыклад у № 34 „Бел. Крын." брэша, што „Бел. Газ." задарма і бяспросу разсылаецца па ўсёй Зах. Бел., хаця-ж кожны, хто чытае „Бел. Газ." добра ведае, што гэта няпраўда. А вось Крыніца дык ужо шмат гадоў задарма і бяспросу цёгаецца па нашых панадворках. Да прыкладу можна ўзяць вёску Вухаўшчына, дзе ўжо нават і сьвінкі выклеены дармовай і няшчаснай „Бел. Кр." „Бел. Кр." піша, што „Беларускую Газэту" гоняць вон з вёскі. Эх, каб іх сабакі ганялі.

Як толькі нарадзілася „Белар. Газ.", кожны з вялікай ахвотай чытае кожны радок і стараецца, як найхутчэй выпісаць яе. Словы „Бел. Газ." гучным рэхам адклікнуліся ў грудзей беларускіх мас. „Беларуская Газэта", гэта наш шлях, шлях які вядзе да сьвятлейшых дзён. І я лічу, што абавязкам кожнага сьведамага беларуса — падтрымаць „Бел. Газ." як духова, так і матэрыяльна. Мы павінны старацца, каб „Бел. Газ." выходзіла кожны тыдзень і каб словы яе ў хуткім часе загрымшылі ўсякую брахню Бел. Хр. Дэм. Бо Б.Х.Д, гэта беларускі хаўрус багачоў, якія стараюцца зацягнуць нас пад дымок сьвечак і ладану. Але гэта ім мусіць ня ўдасца. Дык даволі брахні, Крыніца?

Хай ня б... па яна болей па нашых панадворках.

*Зіна з-пад Клецку.*

**Лёс „Бел. Газэты" залежыць толькі ад падтрыманьня масаў.**

### „Маральная" кара.

(В. Зарачане, пав. Ваўкавыскі). Мы, работнікі, ад 1926 г. працавалі на чыгунцы пры ст. Сьвіслач. Бачачы, як рабочыя і сяляне суседніх ваколіц закладаюць гурткі ТБШ і вядуць ажыўленую культурна-асьветную працу, мы таксама пастанавілі залажыць аддзел успомненае арганізацыі. Праз нейкі час была праведзена рэдукцыя, якая ў першую чаргу ахапіла нас — гурткоўцаў, а на нашае мейсца прынялі гаспадароў, каторыя маюць па 10 і 15 дзесяцін зямлі, у той час, як пазбаўленыя працы ня могуць пражыць і пракарміць сем'яў з сваіх палосак. Калі мы пачалі дамагацца прыняць нас ізноў на працу — нам адказалі, што вы хацелі беларускае культуры, то няхай яна вас цяпер накорміць. Гэта для вас маральная кара.

*Пазбаўлены.*

### Мы і „Крыніца".

(Баранавічы) Апошнімі часамі „Б. Крыніца" кс. Станкевіча распачала сыстэматычную правакатарскую зьвягу супроць „Бел. Газэты". Вось-жа хоць у нас і шмат каталіцкага насяленьня, але мы ўсе сьвядомыя беларусы і добра разумеем, чым пахне „Крыніца" кс. Станкевіча. Мы не пазволім, каб гэтая хлусьня распаўсюджвалася паміж нас і будзем старацца байкатаваць яе ўсюды, як паганую. Мы, як рабочыя, так і сяляне называем сваёй роднай „Бел. Газэту".

*Баранавіцкі.*

## Хто вінават?

м. Лебедзева пав. Маладэчанскі. 29 га верасьня г. г. на соймікавай дарозе, што ідзе ад Лебедзева да Маркава распачаліся работы. Да працы мы прыступілі на такіх варунках: 8-мі гадзінны рабочы дзень, плата — 1 зл. 20 гр. рабочаму пяхотнаму і 3 зл. 50 гр. – з канём. Такі быў пачатак Цяпер зусім інакш. А вось як гэта сталася. Калі зразу сяляне былі разам на працы дык змушалі дарожных выканваць тое, што абяцалі, хаця ужо таксама былі пробы працягнуць працу на гадзіну даўжэй. Але вось, як толькі людзей сабралася больш з іншых вёсак, — дарожныя нашы запялі зусім іначай. Розныімі спосабамі пачалі змушаць нас працаваць больш і за меншую плату. Яны застасавалі тактыку рэз'яднаньня нас. Частку, перадусім навічкоў, паслалі у іншае мейсца, а частку пакінулі на старым, думаючы, што такім чынам лягчэй удасца нас зламаць. Пасьля некалькіх дзён, даведаўшыся, колькі можна максімум выкапаць, абвесьцілі акардовы спосаб працы, даючы 60 гр. ад мэтра, г. зн. так, каб з канём можна была зарабіць найбольш два злоты. Трэба было гэтаму, якнайэнэргічней супроцьставіцца, але наша маласьвядомасьць і незарганізаванасьць перашкодзіла нам ў гэтым. Нам зьменшылі плату, нас пазбавілі 8-мі гадзіннага рабочага дня. Апрача таго ў часе вымеркі выкапаных ямаў нас стараюцца ашукаць. Ня гледзячы на тое, што працуем мы акордова — ў часе выплаты з нас будуць браць на „Касы Хорых" на „Фундуш Безробоця" і т. д.

Так прыходзіцца нам жыць. А хто гэтаму вінават? Мы самі, наша несьвядомасьць.

*Работнік.*

## Віленская хроніка

*Вышаў з друку „Летапіс" № 3-4 за жнівень-верасень.* У нумары маецца перадавіца аб барацьбе за беларускую школу і рад іншых артыкулаў, а таксама літэратурныя матэрыялы. Есьць цікавая, як заўсёды, хроніка ТБШ. Зьмест нумару наагул цікавы, але адсутнічаюць артыкулы арганізацыйнага парадку, каторыя *вучы лі-б* гурткоўцаў як працаваць і зрабілі-б „Летапіс" яшчэ больш вартасным. А для ворагну масавай арганізацыі—гэта сур'ёзны прабел.

*Здраднікі яднаюцца.* Хадэцкі „нацыянальны камітэт"—палітычная крамка кс. Станкевіча — папоўніўся яшчэ адным гандлярам: у нац-ком папрасіўся прайдзісьвет Фабіян Акінчыц разам са сваім стаўпецкім «дабрадзейным таварыствам». Уступаючы ў нацком, Акінчыц прызнаў яго «адзінай і заправднай рэпрэзэнтацыяй Беларускага народу ў Польшчы» і пастанавіў «падпарадкавацца ягоным дырэктывам в ўсіх справах, маючых агульна-нацыянальны характар». Кс. Станкевіч «паблагаславіў» Фабіяна, а сход нацкому прыняў яго ў сябры крамкі. Такім чынам, учарашні санатар-цэнтрасаюзьнік стаў сёньня праведзейным хадэкам. Ясна, што па сутнасьці розьніцы між бел-санацыяй і бел-хадэцыяй няма. Аднак, гэтая перагрупоўка ёсьць, бязумоўна, характэрным зьявішчам на здрадніцкай аселіцы. Недарма ў „Беларускай Крыніцы" чуваць ад апошняга часу тыпова-фабіянскі правакатарскі „штыль".

*19 кастрычніка ў Вільні адбыліся паветраныя манэўры.* „Варожыя" самалёты двойчы атакавалі горад і двойчы была трывога. Першая днём у 11 гадз. 15 хвіл. і другая — вечарам у 7 гадз. 17 хвіл. Раніцай атакавала Вільню 24 самалёты, вечарам—толькі 1. Самалёты кідалі „бомбы"—мяшэчкі з мукою. Аднача сна адбываліся пробныя газавыя атакі, для якіх ужываліся пераважна сьлёзныя газы. Было некалькі паважных выпадкаў. Днём падчас трывогі нехта кінуў некалькі газавых сьвечак у магістрат, напаўніўшы ўсё памешканьне грызучым дымам, які заняў усе выхады. Сярод урадоўцаў і інтэрэсантаў запанавала паніка. Адзін інтэрэсант уцякаючы наступіў на газавую сьвечку і апарыў сабе нагу. Загазаваных выратавала праз вокны пажарная каманда. У некаторых дамах былі выбіты шыбы ад „бомбаў" і пэтардаў кіданых з самалётаў. Манэўры выклікалі вялікае ўражаньне сярод насяленьніцтва гораду.

*Цікавы судовы працэс.* Нядаўна віленскі Акружны Суд разглядаў цікавую справу безработнага Станіслава Матулевіча, 20-гадовага хлапца. Матулевіч, страціўшы надзею знайсьці працу. пачаў пісаць „камуністычныя" адозвы і падкідаць іх у паштовыя скрынкі. Адозвы ён прысылаў сваім уласным прозьвішчам і нават... падаваў свой адрас, які аказаўся зусім правільным. На судзе Матулевіч заявіў, што адозвы пісаў таму, каб яго пасадзілі ў турму, бо там „хоць дадуць кавалак хлеба". Суд засудзіў Матулевіча на 6 месяцаў вастрогу.

**Ворагам „Беларускай Газэты" зьяўляецца той чытач яе, каторы ня дбае аб прысланьні падпіснай платы.**

## Сялянскія працэсы у Кракаўшчыне.

Увесь месяц кастрычнік у Тарнове, Жэшове і Кракаве адбываліся перад акружнымі судамі сялянскія працэсы, якія зьяўляюцца водгукам вядомых кракаўскіх падзеяў.

Наагул у гэтых працэсах сядзела на лаве падсудных разам каля 200 сялян. Працэсы былі вельмі падобны адзін да аднаго па характэру як справаў, так і падсудных.

Цікава зазначыць, што ўва ўсіх працэсах былі частымі выпадкі адмовы з боку сьведкаў абвінавачваньня даваць паказаньні. Сьведкі заяўлялі, што ім пагражалі забойствамі і падпаламі.

Ход працэсаў мы падаем паводле „Газэты Польскай":

### Справа самавольнага вырубу лесу ў Вульцы.

Ад 9 кастрычніка ў *Жэшове* разглядалася справа 42 сялян з *Андрэям Какошкай* на чале, абвінавачаных *у самавольным і арганізаваным вырубе лесу*, у *наладжваньні сходаў па вёсках з дамаганьнем спыніць сьледзтва*, а таксама *ў перашкодзе пры арыштах „вырубшчыкаў лесу"*, калі, як ведама, дайшло да сутычкі з паліцыяй і быў забіты камэндант пастарунку.

*Зося Хмель* сьвечыць, што пачаўшы ад вясны сяляне з вёсак масава хадзілі і езьдзілі ў лес, бралі дзерава. Лясьнік *Навой* пацьвярджае гэта, апавядаючы, як вясной у лясы прыходзілі грамады (часам па некалькі дзесяткаў людзей) і бралі дзерава сярод белага дня. Лясьнікоў сяляне запалохвалі пагрозамі, а нават стралялі па іх.

*Рэйман*—паветовы камэндант паліцыі ў Жэшове—кажа, што зараз-жа, атрымаўшы „мэльдунак" аб масавай пакражы лесу 17-га чэрвеня, паехаў з атрадам паліцыі ў Вульку. Калі ў гміне сьведка казаў дапытаць 30 западозраных сялян,— пачаў зьбірацца натоўп з жыхароў Вулькі і суседніх вёсак. Сяляне былі ўзброены пераважна каламі. Настрой быў гарачы. Падалі крыкі супроць паліцыі, а калі яна хацела адступіць і папрасіла зрабіць праход, — на яе пасыпалася каменьне. Распачалася страляніна і атрад паліцыі рассыпаўся ў тыральеру.

*Зельскі*—кіраўнік „ужэнду сьледчэго"—заявіў, што натоўп складаўся не з прыпадковых зявакаў, але быў *арганізавана прыведзены з іншых вёсак.* Пракурор асабліва моцна падкрэсьліў, што ў справе „*маем дачыненьне з каляктыўным злачынствам*".

Працэс працягваўся два тыдні. Суд праслухаў каля соткі сьведкаў. 20 кастрычніка вынесены прысуд, на падставе якога *32 сялян засуджаны на турму ад 3½ месяцаў да трох гадоў.* Тры гады атрымаў *Андрэй Какошка*, чатырох падсудных суд пазбавіў публічных і грамадзкіх правоў. Абарона апэлюе.

### Падзеі ў Гродзіску.

На лаве падсудных — 49 сялян з *Антонам Урбаном* на чале, якіх акт абвінавачаньня называе актыўнымі ўдзельніка чэрвеньскіх забурэньняў, што здарыліся ў Гродзіску, Гетлярове, Бжозе Крулеўскай, Дзержавіцах і Будах Ланцуцкіх. Цэнтральным пунктам у справе ёсьць дэманстрацыя ў Гродзіску, якая закончылася крывавай сутычкай з паліцыяй. Працэс распачаўся 9 кастрычніка ў Жэшове і працягваўся больш двух тыдняў. Дапытана звыш ста сьведкаў.

Многія падсудныя сяляне на пытаньне стар-

# Апошнія навіны.

## Польшча

### Забойства працаўніка кансуляту СССР у Львове.

21 кастрычніка г. г. ў савецкае консульства ў Львове зьявілася пэўная асоба, каторая зажадала пабачаньня з консулям. Пасьля 15 мінут яго прыняў начальнік канцэлярыі Аляксандар Майлаў. Калі Майлаў запытаў аб прычынах візыты асоба гэтая дастала рэвольвэр, даючы ў Майлова два стрэлы і забіваючы яго на мейсцы. На гук стрэлаў з суседняга пакою выбег другі працаўнік консуляту — Іван Джугай, каторага замаховец раніў у абедзьве рукі. Прыбег трэці супрацоўнік Г. Манджый, але стрэлы, скіраваныя ў яго не папалі. У гэтым часе віцэконсуль знаходзіўся ў сваім габінэце на гары. Пачуўшы стрэлы, ён праз вакно паклікаў паліцыю, якая хутка зьявілася, арыштоўваючы замахоўца. Гэты без апору аддаўся рукі паліцыі і заявіў, што зьяўляецца членам А. У. Н. (Аргінізацыя Украінскіх Нацыяналістаў) і забойства даканаў па загаду партыйных уладаў.

Прэса факт гэты ацаніла, як імкненьне украінскіх нацыяналістычна-буржуазыйных элемэнтаў да сапсуцьця адносін паміж Саветамі і Польшчай. Львоўскія стрэлы, скіраваныя ў добрасуседзкія адносіны дзьвёх дзяржаў, зьяўляецца завяршэньнем тае антысавецкае кампаніі, якая апошнімі часамі набрала заядлага характару. У звязку з замахам адбыўся абмен нотамі паміж урадамі Польшчы і СССР.

### Паход безработных на поле абшарніка.

1500 безработных кабет і мужчын зрабілі 27 кастрычніка паход на поле абшарніка ў маёнтку Пакевы каля Катовіц. Безработныя прыехалі з вазамі і кінуліся капаць бульбу. На алярмовы сыгнал прыбыло 3 паліцыянтаў, каторыя аднак не маглі нічога зрабіць. Пакліканая паліцыя з вакольных пастарункаў і з Катовіц змагла разагнаць натоўп. Газэты зазначаюць, што гэта ўжо другі выпадак паходу на ўспомнены маёнтак.

### Забойца Майлова засуджаны на вечны вастрог.

Дня 30-га кастрычніка г. г. у Львове адбыўся надзвычайны суд над Лемікам—забойцам працаўніка савецкага консульства Майлава. Украінскія буржуазна нацыяналістычныя групоўкі дэманстрацыйна выставілі з сваёго боку 8 абаронцаў забойцы. Абвінавачаны ў сваім слове заявіў, што працаваў па загаду А. У. Н., якая даручыла яму забіць савецкага консуля ў Львове. Пасьля разбору справы суд прыгаварыў Леміка на вечны вастрог.

---

шыні суду адказваюць што *ў Гродзіск пайшлі бо так рабілі ўсе*. Некаторыя дадаюць, што пайшлі ў Гродзік, выкліканыя ганцамі. Падсудны *Палыш* кажа, што вёў з Апаленіска на Грозіск грамаду сялян. Пры боку меў шаблю. *Карась* заяўляе, што ноччу нехта засьвяціў пражэктарам у вакно і паклікаў ісьці на Гродзіск. У Гродзіску атрымаў вінтоўку. *Вярбіцкі* прызнаецца таксама, што меў вінтоўку, атрыманую ад нейкага з тавярышоў. *Голуб* ішоў з грамадой у кірунку Гродзіска таму, што ішлі іншыя. Нехта сказаў, што няма чаго ісьці „з голымі пазурамі" і таму захапіў з сабой штыка.

Камандант паліцыі ў Ланцуце—Навакоўскі—расказвае, як сяляне з сваімі дамаганьнямі акружылі пастарунак і толькі дапаможныя атрады паліцыі, якія прышлі á 4-ай гадзіне раніцы змаглі да вечара апанаваць сытуацыю.

Пракурор Шэпенец, характэрызуючы падзеі, гаварыў: „Калі-б не рашучасьць паліцыі і вайсковых атрадаў, пад Ланцутам дайшло-б да грабяжу чужое ўласнасьці... Натоўп, адступіўшы ад Ланцута, знаходзіўся і надалей у баявым парадку". Пераходзячы да гродзіскіх падзеяў, пракурор прадажаў: „Яшчэ не зацікні апошнія словы малітвы, як натоўп кінуўся на паліцыю, што зьявілася на стрэлы каля касьцёла. Перад пастарункам натоўп не рашаецца, бо ня ведае якія сілы паліцыі. Таму пасылае ганцоў па суседніх вёсках клікаць насельніцтва на дапамогу. Цэлую ноч адбываліся паходы сялян, узброеных віламі, сакерамі, каламі і агнястрэльнай зброяй на Гродзіск... У імя ладу і парадку—канчае пракурор—прашу выдаць асуджаючы прыгавор."

Адв. *Гралінскі* даводзіў, што „Стр. Люд." не арганізавала і ня мела сваіх упływаў на падзеі.

Адказваючы адвакатам, другі пракурор *Спульнік* закончыў прамову так: „Сялянскі натоўп нятолькі стратаваў целы і танцаваў па трупах абодвых паліцыянтаў, але таптаў гонар Дзяржавы, вонкавым сымбалем якой былі белы арол на шапках паліцыянтаў". Гэта зрабіла моцнае ўражаньне.

23 кастрычніка вынесены прысуд: *спасярод 49 падсудных, 37 асуджана на розныя тэрміны вастрогу—ад 6 месяцаў да 4 гадоў.* Усіх падсудных суд пасłaў на 5 гадоў грамадзкіх правоў.

## Заграніца

### Амэрыка прызнала Саветы дэ юрэ.

21 кастрычніка г. г. паміж прэзыдэнтам Злучаных Штатаў—Рузвэльтам і старшынёй Ц. В. К. — Калініным адбылася вымена нотаў у справе прызнаньня СССР дэ юрэ (праўна) і распачацься перагавораў аб навязаньні дыплёматычных адносін паміж Злучанымі Штатамі і СССР. У сваім пісьме Рузвэльт прасіў Калініна выслаць у Амэрыку свайго прадстаўніка, каб асабіста з ім абгаварыць усе справы, існуючыя паміж абедзьвымі дзяржавамі. Старшыня Калінін выразіў сваю згоду на гэта, падкрэсьліваючы вялікае міжнароднае значэньне пісьма Рузвэльта. У Амэрыку ўжо выехаў сам камісар заграничных спраў Літвінаў.

Навязаньне дыплёматычных стасункаў паміж дзьвюма найвялікшымі дзяржавамі сьвету, пасьля16-ці гадовага непрызнаваньняСССР Амэрыкай, зьяўляецца паважным крокам у кірунку ўзмацненьня палітычнага міру, калі прыняць пад увагу, што навязаньне гэтае адбываецца ў атмасфэры нябывалага напружаньня на Далёкім Усходзе.

### Урадавы крызіс у Францыі.

У Францыі наступіла зьмена ўраду. Кабінэт Даляд'е падаўся ў дымісію. Прэзыдэнт Лебрэн даручыў тварэньне ўраду сэн. Сарро. Новы ўрад створаны. Вялікіх зьмен ў складзе ураду не адбылося. Міністрам заграничных спраў застаўся б. прэм'ер Даляд'е. Прэса зазначае, што крызіс кабінэту зьяўляецца вынікам гаспадарчых труднасьцяў Францыі.

### Завастрэньне ўнутранага палажэньня Латвіі.

У Латвіі адбываюцца працэсы, якія кажуць аб хуткім нарастаньні там фашызму. Сялянскі Саюз унёс прапанову зьмены канстытуцыі ў кірунку пабольшаньня ўлады прэзыдэнта і міністраў. Урад мае адказваць толькі перад прэзыдэнтам. Праект гэты зьяўляецца адбіцьцём узросту і ажыўленьня дзеяльнасьці мілітарыстычна-фашыстоўскіх арганізацыяў, якія апошнімі часамі распачалі ажыўленую работу ў кірунку „раставаньня латвійскага народу перад бальшавізмам". Зьмены ў Латвіі зьяўляюцца вынікам уплыву нямецкага гітлерызму.

### Барацьба арабаў супраць ангельскага імпэрыялізму.

Апошнімі часамі ў Палестыне адбыліся сутычкі паміж паліцыяй і арабамі. Арабскае насельніцтва, незадаволенае акупацыйнай палітыкай Англіі, прыступіла да барацьбы супроць ангельскага ўраду і тые часткі яўрэяў,каторая зьяўляецца аружжам імпэрыялістычнай палітыкі Англіі. Газэты сьцьвярджаюць, што ў сучасны мамэнт палажэньне ў Палестыне настолькі паважнае, што з ім пачалі лічыцца, як з вялікаю небясьпекаю. Аб гэтым сьведчыць ужо нават тое што лік ахвяр апошніх сутычак у Яффе, Ерусаліме і Хаіфэ дасягае *200 асоб забітых і 500 раненых.* Ня гледзячы на тое, што сягоньня паліцыя палажэньне апанавала, атмасфэра застаецца нязвычайна напружанай. З дня на дзен спадзяюцца новых, больш зацятых баёў.

---

# Ці ведаеш, што:

Х Нямецкі ўрад зьбіраецца перапрасіць савецкіх карэспандэнтаў, каб такім спосабам зьліквідаваць нямецка-савецкі прэсавы канфлікт. Паводле вестак, нямецкія ўлады згодны загварантаваць правы савецкім карэспандэнтам і трактаваць іх нароўні з карэспандэнтамі іншых дзяржаў.

Х На падставе распараджэньня Рады Міністроў у Польшчы створана Акадэмія Літэратуры. У склад яе ўвайшло рад выдатных польскіх пісьменьнікаў.

Х Новыя арышты 9-ці савецкіх урадоўцаў адбыліся на Усходня-Кітайскай Чыгунцы. Арышты наступілі ў мясцовасьці Бухэру. Манджурскія ўлады не падалі нават матываў арыштаваньня.

Х Вялікія асеннія манэўры распачаліся на заходніх берагох Японіі. У манэўрах прымае ўдзел 60.000-чная армія.

Х Ангельскія газэты даносяць, што ў Араніенбургу канцэнтрацыйны лягер запоўнены ўжо вязьнямі з-пасярод гітлероўскіх штурмавікоў. Найменшае слова крытыкі, або дамаганьне зьдзейсьненьня праграмы Гітлера вядзе ў канцлягеры.

Х Адносіны паміж Саветамі і Турцыяй знаходзяцца ў найлепшым стане. На ўрачыстасьці дзесятых угодкоў турэцкай Рэспублікі прыймала ўдзел савецкая дэлегацыя на чале з Варашылавым. Ісмэт Паша выдаў у ўрадавым палацы банкет на чэсьць сав. гасьцей, у часе ягога галава Турэцкай Рэспублікі і Варашылаў сказалі прывітальныя прамова.

Х У Кобрыні 25, 26 і 27-га кастрычніка адбываўся працэс 26 сялян, абвінавачаных у прыналежнасьці да кампартыі і ўдзелу ў камуністычнай дэманстрацыі 19-га студзеня г. г. Засудзілі: Ігната Тура на 7 год. вастрогу, Варону Паўла, Варону Васіля, Панасюка Сьцяпана і Валасюка Аляксея па—5 год, Ціхана Казла, Зінковіча Паўла, Валасюка Паўла і Іванюка Паўла — па 3 годы, Вольку Імчыну, Мар'ю Чырыну, Язэпа Шаўгуна, Вігуру Захара і Васіля Варону—па паўтара гады цяжкага вастрогу. 12 абвінавачаных апраўданы.

Х Лік зарэгістраваных безработных у Польшчы на дзень 21 кастрычніка г. г. выносіў 208.938 асобаў. У параўнаньні з папярэднім тыднем лік гэты павялічыўся на 2.431 асобаў.

Х Нядаўна ў Парыжы перад будынкам парляманту адбылася магутная дэманстрацыя шофэроў, якія выступалі супроць падатковай палітыкі ўраду. Калі паліцыя хацела дэманстрацыю разагнаць—рабочыя пабудавалі на вуліцах барыкады. Арыштована 200 дэманстрантаў.

Х У Маскве пад кіраўніцтвам польскага прадстаўніка Лукасевіча і шэфа савецкай цывільнай авіацыі Уншліхта распачаліся перагаворы аб лятнічай канвэнцыі і аб адкрыцьці сталай камунікацыйнай лініі Варшава—Масква.

Х Ізноў вялікая паводка адведала даліну Жоўтае Ракі ў Кітаі. Вялізарныя абшары стаяць пад вадою. Каля 20 мільёнаў люднасьці засталося бяз стрэхі над галавой. Голад і эпідэмічныя хваробы пашыраюцца застрашаючымі тэмпамі. Урад Чан-Кай-Шэка не прыймае ніякіх ратунковых мераў.

Х Дня 7 г. м. у Савецкі Саюз выехала з Польшчы спэцыяльная рамісьніцкая дэлегацыя з мэтаю навязаньня гандлёвых стасункаў. У склад дэлегацыі ўваходзіць 6 прадстаўнікоў пасобных рамесьніцкіх палат і 15 экспэртаў скуранай, спажывецкай і мэталёвай бранжаў.

Х У месяцы верасьні гутнічая вытворчасьць у Польшчы абнізілася. Лік рабочых зьменшыўся.

Х Гэтымі днямі ў Раду Міністраў паступіў праект распараджэньня Прэзыдэнта Польскае Рэспублікі аб забіраньні у некаторых выпадках на ўласнасьць дзяржавы зямлі за залеглыя падаткі.

Х Ужо 170.000 чал. знаходзіцца ў канцлягерах у гітлероўскай Нямеччыне.

Х Улада гітлероўская арыштавала нядаўна карэспандэнта ангельскай газэты „Дэйлі Тэлеграф". У звязку з гэтым ангельскі ўрад выслаў ноту пратэсту, дамагаючыся высьвеньня прычынаў арышту. Заўважваецца рост напружанасьці паміж абодвымі ўрадамі.

Х Амэрыканскі дэпартамэнт вайсковых спраў паведаміў, што мае замер закупіць за 18 мільёнаў доляраў самаходаў, а за 15 мільён. доляраў самалётаў.

Х У Лодзі закончыўся вялікі камуністычны працэс супроць 28 членаў профсаюзу „Ігла". Прыгаворам суду 22 абвінавачаных засуджаны на кары вастрогу ад 1 да 4 год. 6 абвінавачаных апраўдана.

Х Савецкі ўрад мае замер купіць вялікую колькасьць марскіх караблёў, якія знаходзяцца ў галяндзкіх портах.

Х ТАСС паведамляе, што на 10 кастрычніка г. г. на абшары СССР было засеяна 30.333.000 га азімых. Гэта складае 87 прац. пляну.

Х Па загаду дзяржаўнага кіраўніцтва касы ў Бразыліі ў порце Паранагуа паляць штодзенна 30.000 мяхоў кавы, каб паднясьць цэны.

Х Рабочыя ў гішпанскім порце Вінарос не захацелі разгрузіць тавараў з нямецкага карабля, які прыехаў пад гітлероўскім сьцягам.

Х У Японіі за апошнія 10 год занатавана 22.000 землятрасеньняў. Падчас іх згінула 78.800 асоб. Сярэдня ад землятрасеньняў гіне 20 асоб у дзень.

Х Савецкі ўрад абвесьціў дакумэнты, якія сьведчаць аб падгатоўцы Японіі да заняцьця сілаю Усходня-Кітайскае чыгункі.

Х Рух на Кубе набірае што-раз большай сілы і вырзнейшага камуністычнага характару.

Х Лік безработных у Амэрыцы выносіць 10.089.000.

Х Злучаныя Штаты маюць прызнаць Саветам 500 мільёнаў доляраў крэдыту, з якіх 400 м. пойдзе на закуп машынаў, а 100 на закуп бавоўны.

Х Вайсковы бельгійскі пілёт, маёр Ван-Роленгайм, вынайшоў асаблівы матэрыял, які зусім забясьпечвае ад агню і жару. Матэр'ял гэты лёгкі і цьвёрды. Роллегайм прыкрыў самалёт нова-вынайдзеным матэр'ялам, сеў у каюту і сказаў абліць аэраплян бензынаю і падпаліць. Полымя абхапіла ўвесь самалёт. Пасьля некалькіх мінут агонь згас і камісія ўбачыла цэлы самалёт.

Х „Разбраенчая" канфэрэнцыя адтэрмінавана на тыдзень. 9 лістапада абудзецца новае паседжаньне па падрыхтоўцы новага адтэрмінаваньня. І так без канца.

Рэдактар-выдавец: інж. А. Карповіч. Друкарня Я. Левіна Вільня, Нямецкая 22